

obsah

Vysokoškoláci to majú spočítané

2

V médiách sa v poslednom období množia správy o nedostatku absolventov s odborným stredným vzdelaním. Ako druhá strana mince sa spomína prebytok vysokoškolákov, ktorí študujú odbory, ktoré nemajú uplatnenie. Ak sú tieto tvrdenia pravdivé, mzdy absolventov odborných stredných škôl by mali rásť rýchlejšie z dôvodu rastúceho dopytu po nich, a mzdy vysokoškolákov by mali rásť pomalšie, keďže majú zručnosti, ktoré pracovný trh nepožaduje. Vďaka údajom Štatistického úradu sme sa pozreli, či je to naozaj tak.

Čo je za rýchlym poklesom registrovanej nezamestnanosti?

4

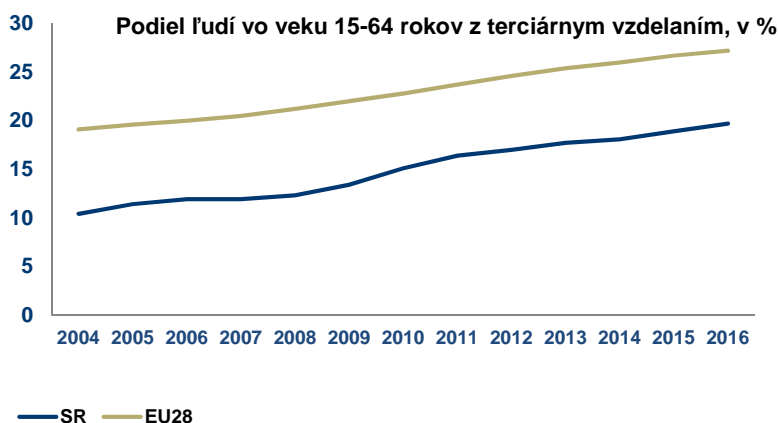
Miera registrovaných disponibilných nezamestnaných sa dostala na nové minimum 6,9%. V absolútnom vyjadrení sa počet disponibilných nezamestnaných dostal už pod 200 tisíc. Medziročne je nezamestnaných takmer o 69 tisíc ľudí menej. Hlavným dôvodom poklesu nezamestnanosti je zaradenie registrovaných ľudí bez zamestnania na trh práce. Určitý vplyv na pokles miery nezamestnanosti má pravdepodobne aj od mája platná legislatívna úprava obmedzujúca počet pracovných hodín na dohodu. Počet odídenných bol v tejto kategórii o zhruba 70% vyšší ako je priemer za predošlých 12 mesiacov. No aj v prípade, že by bolo toto číslo na priemernej hodnote, nezamestnanosť by bola vyššia len o 0,13 p.b. Myslíme si, že tempo poklesu nezamestnanosti sa v ďalších mesiacoch spomalí. Približovanie k piatim percentám, ktoré si na tlačovke za svoj cieľ stanovilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny by však malo byť tak či tak pomerne svižné.

Kontakty:

robert_prega@tatrabanka.sk, juraj_valachy@tatrabanka.sk, boris_fojtik@tatrabanka.sk, tiber_lorincz@tatrabanka.sk

Vysoká škola je stále atraktívna

Na Slovensku stúpol podiel populácie v produktívnom veku s terciárnym vzdelaním z 10% v roku 2004 na 20% v roku 2016. Priemer EÚ je 27%. Počet vysokoškolákov má teda stále kam rásť.

Zdroj: Eurostat

Uzavierka dát: 28.7.2017

Zverejnené na internetovej stránke www.tatrabanka.sk a zaslané klientom: 28.7.2017

Vysokoškooláci to majú spočítané

V súvislosti s pribúdajúcimi správami o klesajúcej nezamestnanosti a rastúcom napätí na trhu práce z dôvodu nedostatku pracovnej sily sa začínajú opäť objavovať správy o prebytku vysokoškoolákov a nedostatku absolventov odborných stredných škôl.

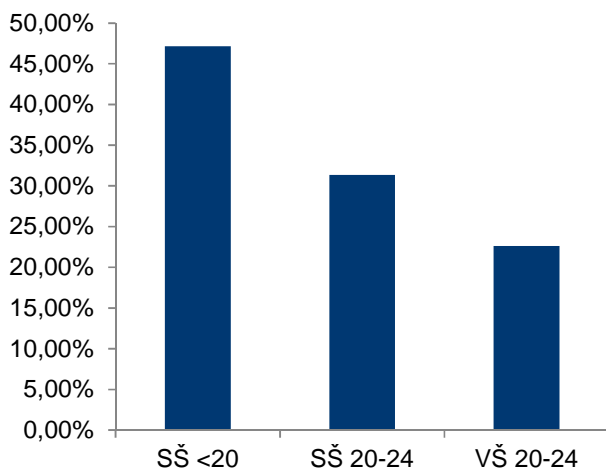
Pri rastúcom nedostatku absolventov SŠ by sme predpokladali, že ich relatívne mzdy v porovnaní s absolventmi VŠ budú rásť, inak povedané, že prémie za vysokú školu bude klesať. Vďaka údajom Štatistického úradu SR sme sa mohli pozrieť na to, ako sa v čase vyvíjajú mzdy jednotlivých skupín obyvateľstva, teda aj na to, či sa naozaj mladým viac oplatí študovať na odbornej strednej škole ako získať vysokoškoolský diplom.

Na úvod zopár slov k metodike. Údaje z publikácie Štruktúra miezd sú mierne odlišné od pravidelných mesačných a štvrťročných údajov ŠÚ SR. Analýza štruktúry miezd nezahŕňa zamestnancov živnostníkov, ktorí majú spravidla nižšie mzdy a zároveň údaje očisťuje o obdobia, kedy ľudia nepracovali. Preto je priemerná mzda za rok 2016 v publikácii Štruktúra miezd 1 044 EUR, kým vo výberovom zisťovaní 912 EUR. Pod pojmom mzda rozumie Štatistický úrad celkovú hrubú mzdu vyplatenú zamestnancovi, teda vrátane príspevkov, príplatkov a odmien a iných finančných hodnotení.

Mladí stredoškooláci zarábajú viac

Ak rastie dopyt po strednom odbornom vzdelaní rýchlejšie ako po absolventoch vysokých škôl, mali by absolventom stredných škôl rásť nástupné mzdy rýchlejšie ako vysokoškoolákom. Bohužiaľ, z údajov Štatistického úradu nevieme zistiť nástupné mzdy, vieme ale zistiť priemerné mzdy ľudí do 19 rokov a od 20 do 24 rokov podľa vzdelania. Našťastie, vek 19 rokov je vek, kedy väčšina mladých maturuje a vek 24 rokov zase vek, kedy končia druhý stupeň vysokej školy. Preto sú tieto údaje dostatočne silným indikátorom nástupných miezd.

Zmena priemernej mzdy podľa veku a vzdelania 2009-2016, v %

Zdroj: ŠÚ SR, Tatra banka RESEARCH

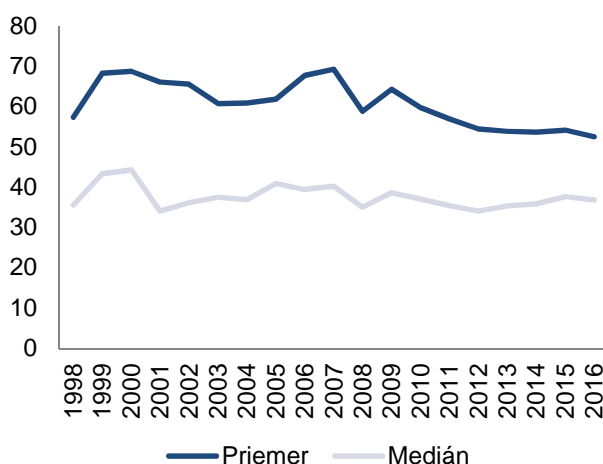
Zaujímavé však je, že kým mzdy čerstvých maturantov vzrástli o 47 % od roku 2009, mzdy stredoškoolákov od 20 do 24 rokov rástli

pomalšie, a to o 31 %. Dôvodom môže byť fakt, že nárast miezd odborne vzdelaných sa sústreďuje do nástupných miezd, čiastočne na úkor ďalšieho rastu. Potvrdiť alebo vyvrátiť to ale môžu iba detailnejšie dáta, ktoré ale nemáme k dispozícii.

Prémia za VŠ vzdelanie je pre väčšinu približne konštantná

V prípade vysokého dopytu po absolventoch SŠ by však nemali rásť iba nástupné mzdy, ale mzdy stredoškoolákov by mali rásť rýchlejšie ako mzdy vysokoškoolákov. Inak povedané, prémie za VŠ diplom, teda rozdiel medzi mzdami SŠ a VŠ absolventov vyjadrený v %, by mal klesať.

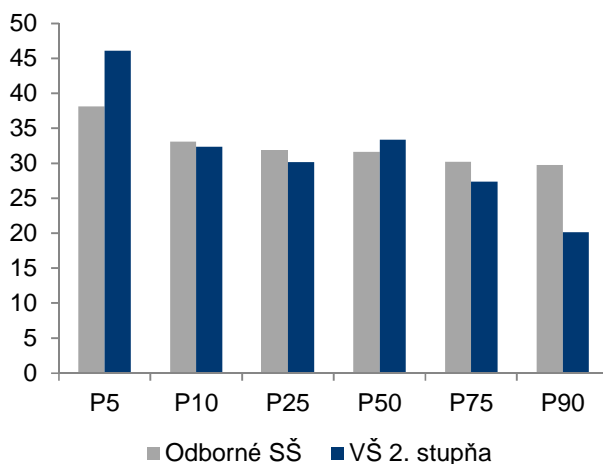
Prémia za VŠ vzdelanie 2. stupňa, v %

Zdroj: ŠÚ SR, Tatra banka RESEARCH

Na grafe vidíme, že prémie za VŠ vzdelanie v priemere naozaj klesá, zo 68% v roku 2002 na 53% v roku 2016, čo by potvrdzovalo zvýšený dopyt po stredoškooládoch. Avšak mediánová prémie je od roku 2001 približne konštantná blízko 36%. Rozdiel vo vývoji priemeru a mediánu indikuje, že dobiehanie sa deje hlavne medzi najlepšie zarábajúcimi, t.j. že najlepšie zarábajúci stredoškooláci sa mzdami rýchlejšie približujú vysokoškoolákom.

Nárast mzdy vo vybraných percentiloch 2008-2016, v %

Zdroj: ŠÚ SR, Tatra banka RESEARCH

Stred a dolná časť distribúcie, teda väčšina stredoškôľakov, svoj odstup od vysokoškôľakov iba udržuje. Pohľad na vývoj vybraných percentilov tento fakt potvrdzuje.

V grafe zároveň vidíme, že kým mzdy stredoškôľakov rastú približne rovnomerne, rast miezd vysokoškôľakov je sústredený hlavne v spodnej časti distribúcie. Mzdové rozpätie sa u vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov znižuje. To vysvetľuje rozdiel vo vývoji prémie priemeru a mediánu: najlepšie zarábajúcim vysokoškôľakom prémie klesá, väčšine ostáva nezmenená.

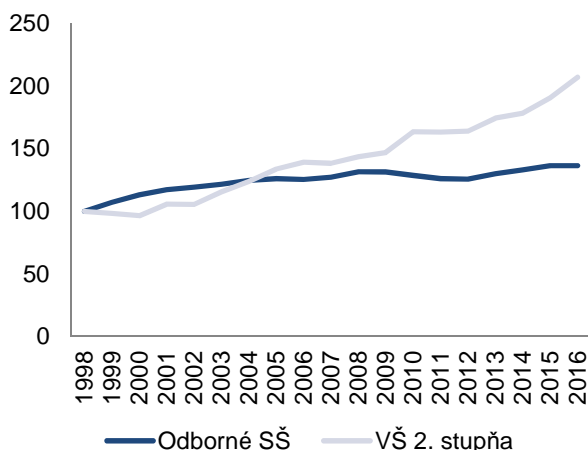
Nie je za tým nárast počtu vysokoškôľakov?

Mzda však nezávisí iba od úrovne dosiahnutého vzdelania, ale aj od veku človeka. Preto prípadná zmena demografie populácie s daným vzdelaním by mohla zmeniť priemer bez toho, aby sa skutočne zmenili mzdy ľudí. Napr. mzda absolventov VŠ je v priemere najvyššia medzi 40. a 45. rokom života.

Ako vidíme na grafe, kým počet ľudí so stredným odborným vzdelaním narástol od roku 1998 o 36%, počet absolventov VŠ 2. stupňa sa vyše zdvojnásobil (nárast o 107%).

Aby sme čiastočne očistili vplyv zmeny demografie na pohyb priemernej mzdy, pozrieme sa na očakávaný celoživotný príjem podľa vzdelania. ŠÚ SR v publikácii uvádza aj priemery podľa vzdelania a vekových kategórií. Očakávaný celoživotný príjem vypočítame tak, ako keby človek zarábala v každom veku priemer prislúchajúci svojmu veku a vzdelaniu a nepredpokladáme teda kariérny postup. Pri stredoškôľakoch sme predpokladali ukončenie štúdia v 19 rokoch, pri vysokoškôľakoch v 24 rokoch. Pri oboch počítame s odchodom do dôchodku v 65 rokoch.

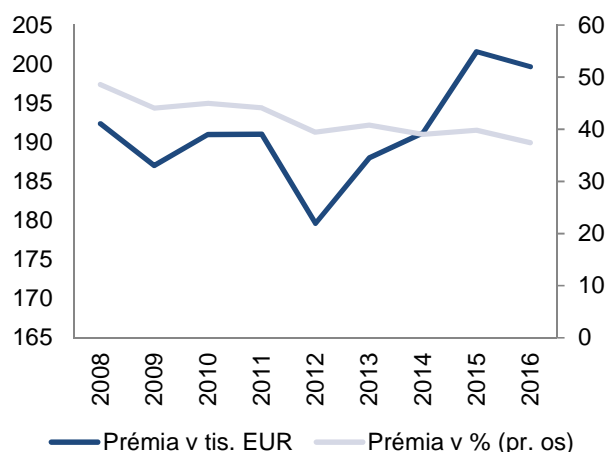
Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa vzdelania, index 1998=100

Zdroj: ŠÚ SR, Tatra banka RESEARCH

Graf ukazuje, že hoci od 2008 prémie za vysokoškolský diplom klesá v priemere aj na celoživotnom príjme, od roku 2012 je približne konštantná na úrovni okolo 39%. A hoci relatívne prémie klesá, v absolútnom vyjadrení je až prekvapivo stabilná: na horizonte rokov 2008-2016 môže vysokoškôľak očakávať o 190 tisíc EUR vyšší životný príjem, ako keby vyštudoval odbornú vysokú školu.

Prémia VŠ vzdelania 2 stupňa – celoživotný príjem, v EUR a %

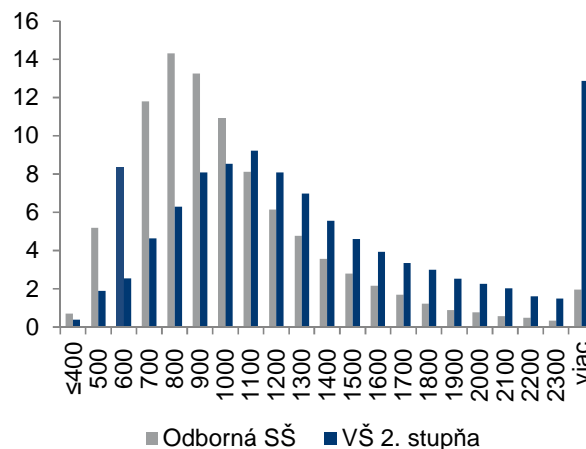
Zdroj: ŠÚ SR, Tatra banka RESEARCH

Ako sme však spomínali vyššie, mzdy u vysokoškôľakov rastú prevažne tým horšie zarábajúcim, pokles prémie za VŠ diplom môže byť teda pre bežného vysokoškôľaka miernejší, ako ukazuje priemer.

Vysokoškôľáci to majú dobre spočítané, ale nie každý dosiahne na priemerný plat

Napriek mediálnym správam o potrebe odborne vzdelaných stredoškôľakov sa žiadny dramatický pokles študentov vysokých škôl nekoná, a to z dobrých dôvodov. Ani prudký nárast počtu absolventov vysokých škôl, ani pribúdajúce investície vo výrobe doteraz výraznejšie nepohli platovými pomermi. Bežný absolvent VŠ môže stále očakávať približne o tretinu lepši zárobok, ako keby absolvoval odbornú strednú školu. Navyše práve mzdy najhoršie zarábajúcich vysokoškôľakov rastú najrýchlejšie. Nejsť na vysokú školu a nedokončiť ju je tak rovnaké rozhodnutie, ako nechať na ulici ležať 190 tisíc EUR.

Podiely zamestnancov v mzdových pásmach podľa vzdelania, 2016, v %

Zdroj: ŠÚ SR, Tatra banka RESEARCH

Jedná sa však o priemerných absolventov. Vysoká škola sama o sebe nie je garanciou lepšieho príjmu, rovnako ako stredná škola nie je nevyhnutne brzdou. Ako vidíme na grafe vyššie, medzi príjmami stredoškôľakov a vysokoškôľakov je značný prekryv. Medzi ľuďmi zarábajúcimi menej ako 400 EUR nájdeme

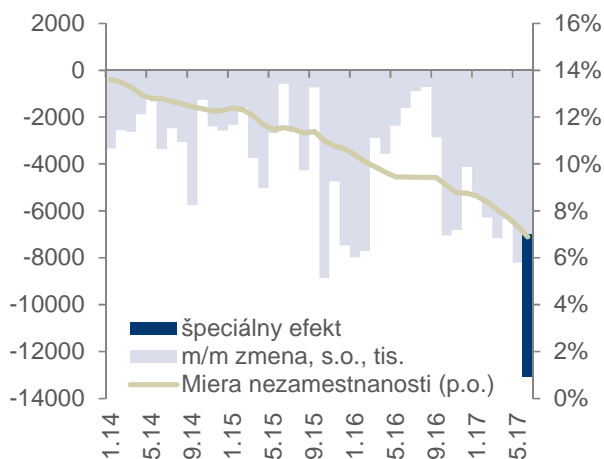
vysokoškolákov, rovnako existujú stredoškólači zarábajúci viac ako 2 300 EUR. Absolvent vysokej školy si ale do lotérie života vybral oveľa lepší zreb.

Autor: Tibor Lorincz, ekonomický analytik, Tatra banka, a.s.
Editor: Juraj Valachy, senior analytik, Tatra banka, a.s.

Čo je za rýchlym poklesom registrovanej nezamestnanosti?

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny sa pochválil júnovými výsledkami nezamestnanosti, ktoré boli obzvlášť priaznivé. **Miera registrovaných disponibilných nezamestnaných sa dostala na nové minimum 6,9%.** V absolútnom vyjadrení sa počet disponibilných nezamestnaných dostal už pod 200 tisíc. Medziročne je nezamestnaných takmer o 69 tisíc ľudí menej. Tak významný pokles sme nezaznamenali od roku 2005. Pozoruhodný je aj medzimesačný pokles nezamestnanosti. Jún je štandardne mesiac kedy na úrady práce prichádzajú študenti z vysokých a stredných škôl. Rovnako tomu bolo aj teraz. Avšak absolventov bolo zhruba o 650 menej, čo predstavuje cca 0,02 p.b. disponibilnej nezamestnanosti. Posledné roky mal tento faktor schopnosť krátkodobo posunúť nezamestnanosť na vyššiu úroveň. Tento rok to však neplatí. Práve naopak - po sezónnom očistení sme zaznamenali veľmi silný medzimesačný pokles.

Vývoj miery nezamestnanosti

Zdroj: ŠÚ SR, Tatra banka RESEARCH

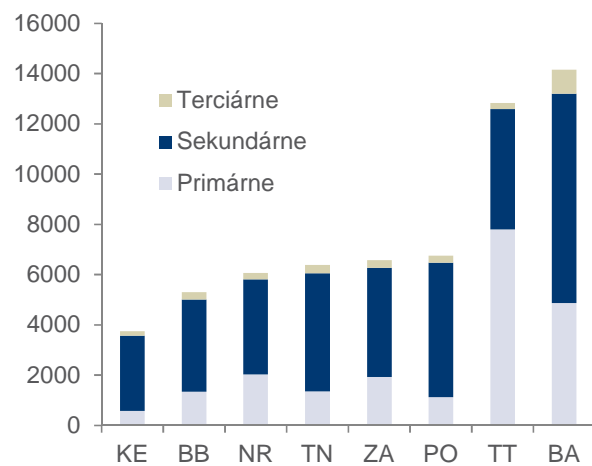
Z údajov o odlive uchádzačov o prácu z úradov práce sa dá vyčítať, že **hlavným dôvodom poklesu nezamestnanosti je zaradenie registrovaných ľudí bez zamestnania na trh práce.** Aj v tomto prípade platí, že počet umiestnených na trhu práce lámal rekordy. Viac ako 24 tisíc ľudí si našlo prácu cez úrady práce naposledy v roku 2005 a priemer za predošlých 12 mesiacov bol na úrovni 16 tisíc. Medziročne úspešnosť umiestnenia vzrástla takmer o 40%.

Určitý vplyv na pokles miery nezamestnanosti má pravdepodobne aj od mája platná legislatívna úprava obmedzujúca počet pracovných hodín na dohodu. Snaha obmedziť zneužívanie systému príspevkov v nezamestnanosti by preto mala mať aj sekundárny efekt na nižšie počty nezamestnaných. To môže byť aj za nadpriemerným počtom odlivu nezamestnaných z úradov práce v kategórii Ostatní. Počet

odídených bol v tejto kategórii o zhruba 70% vyšší ako je priemer za predošlých 12 mesiacov. No aj v prípade, že by bolo toto číslo bolo na priemernej hodnote, nezamestnanosť by bola vyššia o 0,13 p.b. Je možné, že vplyv tohto opatrenia sa ešte prejaví v číslach nezamestnanosti vzhľadom na údaj o 60 tisícoch uchádzačov o prácu, ktorí pracujú na dohodu a zároveň sú evidovaní ako nezamestnaní.

Keď to zhrnieme, na jednej strane máme štandardný prítok nezamestnaných do štatistiky ÚPSVaRU vo výške takmer 21 tisíc, na strane druhej máme neštandardne vysoký odtok uchádzačov mimo štatistiky úradov práce vo výške 36 tisíc. Pri pohľade na pokles počtu nezamestnaných cez sezónne očistené čísla vyzera byť pokles o 6 tisíc uchádzačov o zamestnanie ako špeciálny dodatočný efekt. Podľa údajov zverejnených v týždenníku Trend bolo 2914 uchádzačov vyradených z titulu platnosti nových pravidiel zamestnávania sa na dohodu.

Voľné pracovné miesta podľa stupňa požadovaného vzdelania

Zdroj: ŠÚ SR, Tatra banka RESEARCH

Ďalšou štatistikou s rekordnou hodnotou je počet voľných pracovných miest. Medziročne je ich počet vyšší o 48 %. **Predstavme si situáciu, že by sa všetkých bezmála 62 tisíc voľných pracovných miest obsadilo nezamestnanými uchádzačmi o prácu. Miera disponibilnej nezamestnanosti by sa dostala na úroveň 4,7 %.** Zaujímavé je rozloženie voľných pracovných miest po regiónoch. Nie prekvapujúco ich má najviac Bratislavský kraj s vyše 14 tisíc voľnými pozíciami. Hneď za ním je Trnavský kraj, kde sa nachádza viac ako 12 tisíc voľných miest. Viac ako 6 tisíc sa nachádza v samotnej Trnave a až dve tretiny z nich vyžadujú iba základné vzdelanie. Vzhľadom na vysokú mieru nezamestnanosti práve tejto časti populácie na Slovensku to vyznieva paradoxne. Vysvetlením bude pravdepodobne nízka mobilita, ktorá pri priemernej mzde pracovnej sily so základným vzdelaním, ktorá sa v trnavskom regióne pohybuje na úrovni 692 €, nedáva veľkú ekonomickú logiku.

Tempo poklesu nezamestnanosti, ktoré za posledné mesiace registrujeme je naozaj vysoké. Za predpokladu, že by sa priemerná dynamika poklesu nezamestnanosti z prvého polroka udržala aj v ďalších mesiacoch, tak o rok máme registrovanú mieru nezamestnanosti na úrovni 4,44%. Dosť ťažko predstaviteľná situácia a preto si myslíme, že tempo poklesu nezamestnanosti spomalí. Približovanie k piatim percentám, ktoré si na tlačovke za svoj cieľ stanovilo ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny by

však malo byť tak či tak pomerne dynamické. Aj keď by tempo poklesu bolo polovičné v porovnaní s prvým predpokladom s dosiahnutím hodnoty 5 % v prvej polovici roka 2019 by nemal byť problém.

Autor: Boris Fojtík, ekonomický analytik, Tatra banka, a.s

Editor: Juraj Valachy, senior analytik, Tatra banka, a.s.

	28.07.2017				
Eurozóna	16:49	09/2017	12/2017	03/2018	06/2018
ECB kľúčová sadzba	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Euribor 1M	-0,37	-0,40	-0,40	-0,35	-0,35
Euribor 3M	-0,33	-0,35	-0,35	-0,30	-0,25
Euribor 6M	-0,27	-0,25	-0,25	-0,20	-0,10
Euribor 12M	-0,15	-0,15	-0,10	-0,05	0,10
Nemecký bund 2Y	-0,67	-0,70	-0,65	-0,60	-0,40
Nemecký bund 5Y	-0,14	-0,30	0,00	0,20	0,40
Nemecký bund 10Y	0,57	0,40	0,70	0,90	1,10

	28.07.2017				
USA	16:49	09/2017	12/2017	03/2018	06/2018
Fed funds	1,00	1,25	1,50	1,75	2,00
Libor 3M	1,31	1,40	1,70	1,90	2,20
T-Notes 5Y	1,85	2,00	2,20	2,20	2,40
T-Notes 10Y	2,32	2,40	2,80	2,80	2,90

	28.07.2017				
Kľúčové sadzby centrálnych bánk	16:49	09/2017	12/2017	03/2018	06/2018
Česká republika	0,05	0,05	0,25	0,25	N/A
Poľsko	1,50	1,50	1,50	1,50	N/A
Maďarsko	0,90	0,90	0,90	0,90	N/A

	28.07.2017				
Devízové kurzy	16:49	09/2017	12/2017	03/2018	06/2018
EUR/USD*	1,17	1,09	1,07	1,09	1,11
EUR/CHF	1,14	1,08	1,07	1,07	1,09
EUR/CNY	7,91	7,49	7,38	7,58	7,71
USD/CNY	6,74	6,87	6,90	6,95	6,95
EUR/CZK	26,04	26,50	25,90	25,60	25,50
EUR/HUF	305	310	310	310	310
EUR/PLN	4,26	4,10	4,15	4,10	4,10
EUR/RON	4,56	4,50	4,55	4,50	4,50

Ekonomika SR	2015	2016	2017f	2018f	2019f
HDP, reálne ceny, % r/r	3,8	3,3	3,3	4,0	4,0
HDP, nominálne v mld. EUR	78,7	81,0	84,6	89,7	95,2
Spotreba domácností, reál. ceny, % r/r	2,2	2,9	3,4	3,5	3,2
Investície, reál. ceny, % r/r	16,9	-9,3	4,0	4,0	3,0
Priemyselná produkcia, % r/r	5,9	4,0	4,0	8,0	8,0
Zamestnanosť, ESA ¹ % r/r	2,0	2,4	1,3	1,5	1,2
Nezamestnanosť, VZPS ² , %	11,5	9,7	8,7	7,6	6,6
Nominálne mzdy, % r/r	2,9	3,3	4,0	4,5	4,5
Inflácia, priemer, % r/r	-0,3	-0,5	1,1	2,0	2,2
Inflácia, koniec obdobia, % r/r	-0,5	0,2	1,4	2,2	2,2
Ceny priemyselných výrobcov, % r/r	-4,2	-4,3	0,0	2,0	2,0
Deficit verejných financií, % HDP	-2,7	-1,7	-1,5	-1,5	-1,5
Verejný dlh, % HDP	52,5	51,9	52,0	50,9	49,5

1) na základe podnikových štatistík

* v revízii

2) výberové zisťovanie pracovných síl

Upozornenie:

Súbor informácií obsiahnutý v tomto dokumente (ďalej len "Informácie") nie je návrhom, verejným návrhom na uzatvorenie zmluvy, časťou zmluvy, pokynom, marketingovým oznámením, investičným poradenstvom, investičným odporúčaním, vyhlásením verejnej obchodnej súťaže, verejným prísľubom, verejnou ponukou alebo výzvou na upísanie cenného papiera v zmysle všeobecne záväzných právnych predpisov platných na území Slovenskej republiky. Tieto Informácie majú výhradne informatívny charakter a nenahrádzajú nevyhnutnú odbornú starostlivosť v oblasti poskytovania investičných služieb.

Tatra banka, a.s., so sídlom Hodžovo námestie 3, 811 06 Bratislava 1, IČO: 00 686 930, zapísaná v Obchodnom registri Okresného súdu Bratislava I, oddiel Sa, vložka číslo 71/B (ďalej len „Tatra banka, a.s.“) pri spracovaní Informácií postupovala s maximálnou starostlivosťou, a to najmä pri výbere Informácií z verejne dostupných zdrojov, ktoré použila pri spracovaní Informácií. Tatra banka, a.s. nezodpovedá za úplnosť a presnosť poskytovaných Informácií, ani za ich nesprávne použitie a aplikáciu. Použitím Informácií uvedených v tomto dokumente nevzniká právo na náhradu prípadnej škody alebo jej časti. Vyjadrenia a stanoviská prezentované v rámci Informácií sa nemusia zhodovať s vyjadreniami a stanoviskami Tatra banky, a.s. ani iných subjektov.

V prípade, ak sú medzi Informáciami uvedené aj údaje o výkonnosti akéhokoľvek finančného nástroja, či už v minulosti alebo ako odhad do budúcnosti, potom Tatra banka, a.s. upozorňuje na skutočnosť, že sa nejedná o spoľahlivý ukazovateľ o výkonnosti v budúcnosti.

Obsah tohto dokumentu nebol skontrolovaný žiadnym orgánom dohľadu. Klientom sa odporúča postupovať s primeraným uvážením vo vzťahu k Informáciám uvedeným v tomto dokumente a v prípade akýchkoľvek pochybností vo vzťahu k Informáciám uvedeným v tomto dokumente, odporúčame klientom aby sa poradili s príslušnými odborníkmi.

Daňový režim závisí od individuálnej situácie klienta a v budúcnosti sa môže zmeniť.

Sprístupnenie Informácií obsiahnutých v tomto dokumente sa riadi právnym poriadkom Slovenskej republiky. Tatra banka, a.s. ani ďalšie subjekty, ktorých produkty a služby môžu byť spomenuté v rámci Informácií, nezodpovedajú za možnosť použitia týchto produktov a služieb mimo územia Slovenskej republiky a taktiež nezodpovedajú za to, či použitie týchto Informácií je v súlade so zákonmi alebo s inými všeobecne záväznými právnymi predpismi iných krajín.

Akékoľvek preberanie Informácií uvedených v tomto dokumente je povolené bez predchádzajúceho písomného súhlasu Tatra banky, a.s. len v rozsahu zákonnej licencie v zmysle zákona č. 618/2003 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (Autorský zákon) v znení neskorších predpisov.